

zonder beteekenis zijn, zóó schadelijk als in Amerika is het hier volstrekt niet. —

Bij ons heeft men een voldoende bestrijdingsmiddel in de verdelging der eihoopen gedurende den winter. Men kan daar gemakkelijk bij komen, omdat ze nooit hoog aan de stammen zitten. Men kan de eihoopen afkrabben, zooals reeds door den Heer Staes in het bovenaangehaalde opstel is meegedeeld. Eene goede methode is ook, de eihoopjes te vernielen, door er met een borstel van staaldraad op te kloppen. Maar bij al deze wijzen van handelen blijven er allicht een aantal eieren over, die niet vernield worden.

Prof. Sajo heeft aangetoond (zie alweer het bovenaangehaalde opstel van den Heer Staes), dat door bestrijking van de « zwamhoopen » met steenkoolteerolie de eieren kunnen worden gedood.

D<sup>r</sup> Jacobi nu heeft voor hetzelfde doel met goed succèss gebruik gemaakt van petroleum. Met een' eenvoudigen bespuitingstoestel, eene soort van pulverisateur, spuit hij het petroleum op de zwamachtige eihoopjes. Bij het petroleum voegt hij wat alkannin, waardoor die hoopjes zwart gekleurd worden, zoodat ook later kan worden gezien, welke van deze hoopjes bespoten zijn en welke niet. Volgens Jacobi is één liter petroleum voor minstens 2000 hoopjes genoeg; zoodat de methode zeer goedkoop is.

Amsterdam, 15 November 1901.

J. RITZEMA Bos.

---

**DE VINK IN ZIJNE BETEKENIS VOOR LAND-, TUIN- EN BOSCHBOUW;  
ALSMED EEN EN ANDER OVER VOGELBESCHERMING.**

---

Onder « vink » wordt hier natuurlijk verstaan de gewone vink (*Fringilla coelebs* L.), ook bekend onder de

namen « schildvink », « maanvink », « kwinker », « boekvink », « oostvink », « blauwkop », « kolfvink », « schelvink », « toevink », « botvink ». Er zijn vele andere vogelsoorten, die den naam « vink » dragen, zooals de appelvink, de goudvink, de distelvink, de hennepvink, de bergvink, de groenvink, de geelvink, de rietvink, de sneeuwvink, welke vogels zelfs niet eens allen tot de echte vinken (*geslacht Fringilla*) behooren. En, zooals velen weten, noemt de Amsterdammer straatjeugd bijkans iederen vogel « een vinkie ». Maar ik wensch hier alleen over den *gewonen vink* te spreken, die zóó algemeen bekend is, dat ik het wel overbodig mag achten, van dezen vogel eene beschrijving te leveren.

De vink broedt in de meest verschillende deelen van ons land, maar bijkans nergens in bijzonder groot getal, en steeds alleen daár, waar boomen groeien. Sommige van de ouden, vooral mannetjes, overwinteren hier; de meesten echter trekken tegen dat de koude invalt, naar het Zuiden. In den herfst komen dikwijls groote scharen vinken, die in meer Noordelijk en meer Oostelijk gelegen streken hebben gebroed, hier eenigen tijd doorbrengen op hunnen doortocht naar Zuidelijker landen. Deze vinken, die in onze streken een paar maanden lang in 't najaar in groote troepen rondzwerven, worden meestal « trekvinken » genoemd, hoewel zij tot dezelfde soort behooren als de gewone vinken, die in deze landen gebroed hebben en tegen het najaar wegtrokken. Op deze in troepen rondzwervende vinken wordt veel jacht gemaakt; deze « trekvinken » heeft dan ook de Nederlandsche wetgever op het oog gehad, toen hij in art. 21 van onze « wet tot regeling van de jacht en visscherij » van 24 Juni 1857, van « lijsters, leeuwriken en vinken » sprak, die op gronden van derden niet anders mogen worden gevangen dan met schriftelijke vergunning of in gezelschap van den eigenaar of rechthebbende.

Het Koninklijk besluit van 25 Aug. 1880, nader regerende de uitvoering van onze Nederlandsche wet van 25 Mei 1880 « tot bescherming van zoogdieren en vogels, nuttig voor landbouw of houtteelt », noemt den vink op onder de diersoorten, « die gedurende de eerste negen maanden des jaars worden geacht voor landbouw of houtteelt nuttig te zijn », en welke alleen gedurende die negen maanden de bescherming der wet genieten. Daarmee wilde de Nederlandsche wetgever blijkbaar eensdeels het jagen op trekvinken in het najaar blijven toestaan, anderdeels de hier broedende vinken zooveel mogelijk beschermen. Het Koninklijk besluit van 24 October 1892 daarentegen beschermt den vink in het geheel niet meer. —

De vraag is hier te lande in den laatsten tijd herhaaldelijk ter sprake gekomen, of het met 't oog op het nut, dat de vink teweeg brengt, niet noodig zou wezen, dezen vogel weer onder de bij de wet beschermde vogels op te nemen. Dit geeft mij aanleiding, hier mee te deelen wat men weet van het voedsel, dat de vink gebruikt, en daaraan te sluiten mijne denkbeelden omtrent de wettelijke bescherming van dezen vogel en omtrent vogelbescherming in 't algemeen.

Men kan in 't algemeen zeggen, dat de vink zich hoofdzakelijk met *zaden* voedt; maar dat hij in den broedtijd en verder in die tijden, waarin geene zaden in voldoende aantal te vinden zijn, *insekten* eet. De jongen voedt hij uitsluitend met insecten.

Oliehoudende zaden verkiest hij zeer boven zetmeelhoudende zaden, hoewel hij deze laatsten toch niet vermaadt.

Op bouwland wordt hij in 't algemeen niet zoo schadelijk als de musschen : vooreerst omdat hij niet in zoo grooten getale voorkomt, en ten tweede omdat hij de zaden, welke hij eet, van den grond opzoekt, en bijv. geene korrels uit de

aren van het te velde staande graan, geene zaden uit de hauwen van het te velde staande koolzaad opeet.

Toch brengt de vink den landbouwer soms aanzienlijke schade toe doordat hij de uitgezaaide zaden van koolzaad, dederzaad, mosterd, hennep, vlas, maanzaad, granen (het meest tarwe en haver), alsmede boekweit uit den grond haalt.

Meer nadeel evenwel doet hij in dit opzicht voor de groenteteelt : zaden van koolsoorten, knollen en rapen, radijs, bitterkers, verder de zaden van onderscheiden andere groenten en specerijgewassen, worden door de vinken, dikwijls in kiemenden toestand, uit den grond gehaald.

Evenzoo handelen deze vogels ten opzichte van vele soorten van bloemzaden.

In bosschen eten zij de zaden van alle soorten van naaldboomen, van elzen en berken, en vooral van beuken. Bepaaldelijk worden zij daardoor schadelijk op de kweekbedden, waar zij niet slechts de uitgezaaide zaden, soms in kiemenden toestand, uit den grond halen, maar ook de kiemplanten van beuk en naaldhout vernielen. —

Tegenover al de opgesomde schade staat ook nut, dat de vink veroorzaakt zoowel door het eten van onkruidzaden als door het eten van insekten. Groot is het aantal zaden van herik en krodde, van allerlei soorten van distels en klissen, van kleefkruid en van menig ander lastig onkruid, dat door de vinken wordt opgepikt. Deze onkruidzaden worden, evenals de zaden der bovenvermelde kultuurgewassen, door de vinken opgepikt in elk getijde des jaars, waarin zij maar te vinden zijn.

Hoewel de vink zich in andere tijden niet absoluut van insektenvoedsel onthoudt, zoo is toch deze wijze van voeding meer aan bepaalde tijden gebonden, nl. aan het late voorjaar en verder speciaal aan den broedtijd, welke tijden door-

gaans voor een gedeelte samenvallen. Daar de vink zijne jongen uitsluitend met insekten voedt, en dus gedurende den broedtijd (twee maal per jaar) veel op de insektenvangst moet uitgaan, heeft hij alsdan veel aanleiding om zelf ook insekten te eten. Bovendien zijn er tijden in het jaar — vooral de laatste tijd van het voorjaar —, wanneer de zaden van het vorige jaar bijkans alle ontkiemd zijn of zich tot planten ontwikkeld hebben, terwijl zich nog geene nieuwe zaden hebben gevormd; — in zulke tijden is de vink in hoofdzaak op voeding met insekten aangewezen.

De vink zoekt de insekten niet, zooals de zaden, alleen van den grond op; hij haalt ze ook van bladeren, knoppen en twijgen af. Volgens sommigen pikt hij vooral bij voorkeur aardvlooiën op. Het meest eet hij verder bladluizen en kleine soorten van rupsen, zooals die van verschillende soorten van bladrollers, alsmede spanrupsen; toch eet hij ook grootere soorten van rupsen, zooals de gestreepte dennenrups (*Trachea piniperda*), waaronder hij soms op groote schaal opruiming houdt.

Verder vangt de vink, op de wijze der vliegenvangers, vliegende insekten, zooals muggen, vliegen en vlindersoorten, die hij in de vlucht met den snavel grijpt.

Dat een vogel, die zoo velerlei soort van voedsel kan gebruiken, en die, wat zijn voedsel betreft, een zeer groot accommodatievermogen bezit, al naar omstandigheden meer nuttig dan schadelijk of wel meer schadelijk dan nuttig kan zijn, spreekt wel van zelf.

Alleen voor de oostteelt kan men den vink gedurende het geheele jaar nuttig, of althans voorheerschend nuttig, noemen. Voor akkerbouw, tuinbouw en houtteelt is hij, al naar omstandigheden, meer nuttig of wel meerschadelijk.

De « trekvinken », die in de laatste maanden van het jaar hierheen komen en alsdan in groote zwermen bij ons

rondvliegen, zijn — aangezien zij den tijd, waarin zij vooral insekten eten, elders doorbrengen, — weinig nuttig, terwijl zij daarentegen soms zeer belangrijke schade teweeg brengen. Met het oog op het nut, dat zij *ten onzent* veroorzaken, verdienen zij zeker geene bescherming.

De vinken, welke hier broeden, zijn voor het meeren-deel reeds naar het Zuiden getrokken, als de trekvinken hier komen. Ook deze hier nestelende vinken doen dikwijls niet onbelangrijke schade; maartegenover de schade staat hiertoch soms ook zeer veel nut; en in vele gevallen overtreft inderdaad het nut de schade. Of dit al dan niet het geval is, hangt af en van den tijd van het jaar, en van plaatselijke omstandigheden.

De vraag : of de vink *wegens het nut, dat hij aan onze kultures toebrengt*, onder de bescherming der wet moet worden gesteld, moet m. i. na alwat boven werd meegedeeld, aldus worden beantwoord : de trekvinken, die in onze streken in 't najaar in groote zwermen rondvliegen, verdienen deze bescherming zeer zeker niet. Voor bescherming der vinken gedurende de eerste negen maanden des jaars zou ik, *met 't oog op de belangen onzer kultures*, wel iets gevoelen, zonder daarvoor juist in geestdrift te geraken. —

En toch zou ik gaarne de vinken bij de wet beschermd zien, met dien verstande evenwel dat allen die schade van deze vogels mochten ondervinden, van plaatselijke of provinciale autoriteiten vergunning moesten kunnen verkrijgen om ze te dooden. Niet omdat ik ze voor zoo bijzonder nuttig houd, maar wél *omdat ik eene bescherming van alle vogels*, voorzoover ze niet schadelijk zijn, *roorsta*.

Voor al daarom ben ik voorstander van eene wet die in 't algemeen alle vogelsoorten beschermt, omdat alleen dáardoor het uitroeien van de waarlijk nuttige soorten kan worden voorkomen. Wanneer, zooals tot nu in Nederland het

geval is, alleen de bepaald nuttige soorten worden beschermd, dan worden met de niet bij de wet beschermde soorten altijd een groot aantal wél beschermde soorten gedood. Deonder-vinding leert dat. Bij de poeliers in de groote steden vindt men veelal, naast een aantal niet bij de wet beschermde soorten, een groot aantal vogels te koop aangeboden, die wél volgens de wet niet mochten worden gedood. En het is voor de ambtenaren, die met het toezicht belast zijn, moeilijk, altijd te weten, welke vogels nu wél, welke niet mogen worden buit gemaakt. — Wanneer alle vogels bij de wet worden beschermd, dan zou met meer succès kunnen worden opgetreden tegen kwajongens van allerlei leeftijd, die nu op vele plaatsen naar hartelust vogels schieten en nesten uithalen; tegenwoordig is het voor de met de naleving van de wet belaste ambtenaren — zelfs wanneer zij alle beschermde vogels konden herkennen — zeer moeilijk, wanneer de verdachten geene gedode vogels of eieren bij zich hebben, te constateeren of zij op bij de wet beschermde vogels jagen of hunne nesten trachten uit te halen dan wel de onbeschermden vogelsoorten achtervolgen. Wanneer het, zonder meer, voor goed verboden is, vogels te dooden of vogelnesten uit te halen, dan is iedereen strafbaar, die zonder bepaalde vergunning met dit werk bezig wordt gezien. — Zelfs het dooden van *musschen* en het uithalen van hare nesten zou ik niet zonder bijzondere vergunning veroorloofd wenschen te zien, niet-tegenstaande ik de musch voor een' bepaald zeer schadelijken vogel houd; het valt toch niet te ontkennen dat met de musschen een groot aantal andere, waaronder zeer nuttige, vogelsoorten worden gedood, die bij zeer oppervlakkige beschouwing wel wat met de huismusch overeenkomen, althans van ongeveer dezelfde grootte en kleur zijn.

Het komt mij voor, *dat feitelijke en afdoende bescherming van de nuttige vogelsoorten alleen te verkrijgen is door*

ALLE *vogelsoorten te beschermen*. Wettelijke bescherming slechts van bepaalde soorten voorkomt niet — de ervaring is daar om het te bewijzen — dat ook *deze* soorten worden gedood en dat hare nesten worden uitgehaald.

Het eerste artikel van onze « vogelenwet » zou dus m.i. kort en goed aldus moeten luiden : « Het is verboden, — behoudens het in volgende artikels bepaalde — in 't wild levende vogels te dooden, te vangen, te verkoopen, te koop aan te bieden en te vervoeren, alsmede hunne nesten uit te halen of te verstoren. »

De uitzonderingen op deze wet zouden dan in volgende artikels ter sprake komen.

In de eerste plaats zou de gelegenheid moeten bestaan, om — in gevallen, waarin eene bepaalde soort van vogels in eene bepaalde streek schadelijk wordt — van plaatselijke of andere autoriteiten de vergunning te erlangen, voor een' zekeren tijd in die bepaalde streek deze vogels te dooden of hunne nesten uit te halen. Echter zou het in zoo'n geval gewenscht zijn, dat zoodanige vergunning dan toch in die bepaalde streek niet *algemeen* werd gegeven, maar slechts aan bepaalde, aan te wijzen personen; terwijl dikwijls ook de wijze van verdelging nader zou kunnen worden omschreven. Zoo zou in diestrekken, waar de musschen bijkans altijd groote schade teweeg brengen, aan enkele bepaalde personen kunnen worden opgedragen, geregeld de musschennesten uit te halen : demeeest zekere wijze om tot duurzame vermindering dier vogels te komen. Vergunde men tijdelijk aan een ieder de musschen zelven te schieten, dan zou allicht weer een moord op groote schaal van allerlei vogels volgen. — Wordt telkens in ieder bijzonder geval door de bevoegde autoriteit, — zoo noodig na voorlichting door bepaalde tot oordeelen bevoegde personen, — in gevallen, waarin het noodzakelijk is, tegen eene zekere vogelsoort op te treden, aan bepaalde

personen de vergunning daartoe voor langeren of korteren tijd gegeven, en wordt daarbij, desgewenscht, ook de wijze van verdelging ('t zij door doodschieten of door het uithalen van nesten) voorgeschreven, — dan is er eenige waarborg aanwezig, dat de noodzakelijk gebleken bestrijding van de bedoelde vogelsoort niet ontaarde in een' grooten vogelmoord. Er is niets tegen, dat in sommige streken, — bijv. waar veel te veel musschen zijn, — het geheele jaar door aan bepaalde, betrouwbare personen vergunning worde verleend tot het voortdurend bestrijden van deze vogels, bijv. door het uithalen der nesten. Dit zou bijv. in verschillende gemeenten van Zeeland kunnen geschieden.

Het verstoren van nesten aan en in huizen en in tuinen zal wel voortdurend aan iedereen moeten veroorloofd blijven.

Aan personen, die voor een wetenschappelijk doel vogels wenschen te vangen, zou — evenals tot dusver — daartoe vergunning kunnen worden verleend, zoo nodig, onder bepaalde, nader vast te stellen voorwaarden.

• Verder zou kunnen worden aangegeven, welke vogels — volgens de Jachtwet — tot het wild behooren, en waarop — onder zekere voorwaarden en op bepaalde tijden — mag worden gejaagd. Daarbij zou echter moeten worden in acht genomen, dat op trekvogels, die bij ons in 't najaar in groote scharen rondzwerven (lijsters, leeuwriken, vinken), om daarna naar 't Zuiden te trekken, hier te lande niet zou mogen worden gejaagd, wanneer deze vogels in de streken, waar zij gebroed hebben, nuttig zijn. Het wordt hoog tijd, dat wij ons aansluiten bij eene internationale regeling tot bescherming van nuttige trekvogels. Wanneer wij hier te lande op groote schaal de lijstersoorten wegvangen, die in de landen, waar zij broeden, nuttig zijn, dan hebben wij geen recht ons er over te beklagen, dat de Italianen in groote

massa's zwaluwen vangen, wanneer die op den trek in hun land verschijnen. —

Gaf ik boven aan, dat bescherming van *alle vogelsoorten*, onder zekere restrictie, gewenscht is, omdat ik daarin het eenige middel zie om te geraken tot feitelijke bescherming van de nuttige vogelsoorten hier te lande, — er zijn m. i. nog andere redenen om de bescherming der vogels algemeen te doen zijn en niet alleen de bepaald nuttige daarvoor uit te kiezen.

Brengen de vogels niet onnoemlijk veel bij tot de liefelijkheid van eene streek? En zijn niet sommige streken, waar men vroeger het welluidende gekweel van vogels hoorde, thans van deze gevederde zangers bijkans verstoken? M. i. ligt het ook op den weg van Staat, door bescherming van de vogels de schoonheid der natuur te bevorderen.

Een aantal vogelsoorten neemt in bepaalde streken in aantal af; als geen maatregelen worden genomen, zullen zij na korteren of langeren tijd uitgestorven zijn. En dat zou jammer wezen voor de wetenschap, en ook omdat juist de aanwezigheid van zeldzame vogelsoorten voor menigeen de bekoorlijkheid eener streek in sterke mate verhoogt.

Ook zal onze jeugd er niet slechter op worden, wanneer zij het dooden en vangen van vogels en het uithalen van nesten afleert.

Niet uitsluitend dus om 't belang dat de vogels voor onze bodemcultuur hebben, ben ik vóór wettelijke bescherming van alle vogels, behoudens de bevoegdheid, die moet kunnen worden verkregen om die soorten, welke ergens schadelijk zijn, te bestrijden. Ik ben vóór de bescherming van zooveel mogelijk alle vogels óók om redenen van esthetischen en ethischen aard, en ook ter wille van de wetenschap.

Er zijn vele vogelsoorten, waarvan men volstrekt niet kan beweren, dat zij nu zoo heel nuttig zijn voor den land- en tuinbouw of voor de houtteelt. Wie zou bijv. durven volhouden, dat deze takken van bodemcultuur er slechter aan toe zouden zijn, wanneer hier te lande eens geen hopen (*Upupa epops*), geen wielewalen (*Oriolus galbula*) en geen blauwborstjes (*Lusciola suecica*) meer werden aangetroffen? En toch zouden velen het met mij bejammeren.

Zoo is het ook met de vinken gesteld. Ik kan niet inzien, dat onze landbouw en houtteelt er zooveel slechter aan toe zouden wezen, wanneer er hier te lande eens geen vinken werden aangetroffen. Toch zou ik dezen vogel niet gaarne hier missen. Ja ik zou de vinken zelfs zeer gaarne beschermd zien niet slechts in de eerste eerste negen, maar ook in de laatste drie maanden des jaars.

Echter acht ik het geheel verkeerd, wanneer vele vogel-beschermers het doen voorkomen alsof zij alléén ter wille van het nut dat de vogels zouden doen voor de bodemcultuur, hunne lievelingen zouden wenschen te beschermen; en vooral dat zij dan dit nut, wat betreft sommige soorten, veel te hoog opvijzelen. Men erkenne ronduit, dat er vele vogelsoorten, ook in ons land, voorkomen, die ter wille van hare oeconomische beteekenis werkelijk niet behoeven te worden beschermd; terwijl men ze toch om andere reden gaarne bij de wet beschermd zou zien, opdat zij voor uitroeiing bewaard blijven. In zóóver echter acht ik de bescherming van niet bepaald nuttige vogels toch ook uit een oeconomisch oogpunt van hoog belang, omdat men alleen door bescherming van *alle* vogels in staat is, die soorten, welke oeconomisch van beteekenis zijn, voldoende voor verdelging te behoeden.

Overigens verwachtte men in dezen niet *alles* van de wet, maar vooral ook veel van het verbreiden van kennis en

beschaving. Ik eindig met de woorden, waarmee de Heer Jac. P. Thijssse zijne boeiende rede besloot in de vergadering der Nederlandsche Ornithologische Vereeniging, gehouden te Rotterdam op 16 Mei 1901: « Het is daarom ons aller plicht, door voorbeeld, woord en geschrift die eerbied en bewondering (voor al wat leeft) te wekken bij iedereen en wel vooral bij de nederige plattelands bevolking, voor wie een goed gesteld stukje in een lokaalkrantje, en een hartig woordje in kerk of school van meer beteekenis is dan een rekest aan den Minister ». Toch wil ik liefst — wat ook de Heer Thijssse wil — het eene doen en het andere niet nalaten: én bij bevoegde autoriteiten aankloppen om eene meer rationeele bescherming van de vogels bij de wet, én door woord en schrift trachten, zoodanige wettelijke bescherming steeds minder noodig te maken. Maar vóór wij zoover zijn, dat dit laatste bereikt is, zal nog wel eenigen tijd verloopen. Daarom is en blijft eene betere wet noodig.

J. RITZEMA Bos.

Amsterdam, 19 November 1901.

---

### **HET MOEDERKOREN EN ZIJNE WAARDPLANTEN.**

---

Wanneer van moederkoren (wolventand, zegt men ook hier en daar) wordt gesproken, denkt men gewoonlijk alleen aan de roggearen, omdat alleen die aren door den landbouwer met meer aandacht bekeken worden. Toch zou het zeer verkeerd zijn te meenen, dat alleen de rogge de eigenaardige bruinpaarse, uit de aren uitpuilende lichamen kan dragen, die niets anders zijn dan de sclerotium-toestand van een zwam,